

Slovenska
univerza

ZA TRETJE
ŽIVLJENJSKO
OBDOBJE

Širimo obzorja. Združujemo ljudi.

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJSKI PROGRAM FINANČNA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

***Analiza potenciala za razvoj
medgeneracijskega učenja
v nevladnih organizacijah***

Maša Bizovičar, Karina Sirk.
Ljubljana, september 2015

Vsebina

Uvod

1. Raziskovalne metode
2. Splošno o medgeneracijskem sodelovanju
3. Področja medgeneracijskega sodelovanja
  - 3.1. Področje ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje
  - 3.2. Oblika in trajanje medgeneracijskega učenja
  - 3.3. Izkušnje
4. Potencial za medgeneracijsko učenje
5. Ugotovitve

Literatura in viri

Ne sprašujemo se več, če je medgeneracijsko učenje potrebno, sprašujemo se, kako ga izvesti

Uvod

Vse od ustanovitve leta 1984 dalje si na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje prizadevamo, da izobraževanje starejših prinaša globlji in širši pogled na vse, kar nas obdaja (kultura), da so zahvaljujoč izobraževanju poznejša leta življenja dostojanstvena in plodna, da je izobraževanje starejših družbeno angažirano, da je življenje starejših smiselno prepleteno z življenjem drugih. Nemalokrat to imenujemo integriranost starejših v družbo.

Integriranost v družbo pomeni stopnjo, do katere so naša življenja povezana z življenjem drugih, tudi drugih generacij. V primeru starejših po upokojitvi ta povezanost nemalokrat ni dovoljšnja, kajti primanjkuje struktur, kjer bi se starejši lahko srečevali in bi opravljali smiselno delo (delo je tudi izobraževanje) zase in za druge.

Na slovenskih UTŽO se srečujejo vrstniki in različne generacije v skupnem učenju in delovanju. Veseli nas, da je 32 let dolgo prizadevanje rodilo rezultate. Tako imamo danes v Sloveniji, v nasprotju s številnimi drugimi evropskimi državami, raznovrstne ponudnike izobraževanja starejših, čeprav ti geografsko še zmeraj niso dovolj dobro distribuirani.

Mlajše generacije so pri starših in starih starših, ki prihajajo na Slovensko UTŽO, dobile zgled za lastno starost, pa tudi željo po znanju, s katerim si je moč pomagati v vsakdanjem življenju, osebno rasti in se ga veseliti. Željo po tistem znanju, ki ga ni moč dobiti v formalnem izobraževanju!

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje v letu 2015 povezuje 51 slovenskih univerz za tretje življenjsko obdobje. Slovenske UTŽO in druge nevladne organizacije v Mreži nevladnih organizacij, ki jo koordinira Slovenska UTŽO, so se v Evropskem letu dejavnega staranja in medgeneracijske solidarnosti, 2012 začele bolj načrtno in organizirano povezovati med seboj. V letu leta 2012 si je Evropska unija želela spodbuditi nastajanje starosti prijazne Evrope, stopati po poti »družbe vseh starosti«, pri čemer je bil poudarek tako na dejavnem staranju, kot na medgeneracijskem sodelovanju, tkanju vezi med različnimi rodovi. V letih, ki so sledila, so v Mreži Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje potekali posveti in razprave o poslanstvu, o vsebinskih dejavnostih medgeneracijskih centrov. Strinjali smo se, da ni dovolj, da se tam zgolj srečujejo generacije na občasnih dogodkih. Medgeneracijsko učenje je namreč manj namenjeno posredovanju vsebin, bolj tkanju medgeneracijskih vezi. To pa zahteva dalj časa trajajoče sodelovanje generacij pri čemer je skupno učenje tema, ki tke tovrstne vezi. Starejši in mladi, smo dejali, naj bi se v medgeneracijskih centrih učili o generacijah in njihovih značilnostih ter njihovem pomenu, Tam naj bi nastajali novi izobraževalni in izrazno umetniški ter kulturni programi, ki bi generacije povezali med seboj in z lokalno skupnostjo.

Verjamemo, da lahko z medgeneracijskim povezovanjem učenje starejših v nevladnih organizacijah pridobi nove pozitivne učinke, da poveča motivacija za učenje, da je medsebojno učenje lahko radostno, da ima smisel in je družbeno koristno.

Kljub evropski kohezijski politiki sprejeti za programsko obdobje 2014-2020, ki podobno kot že kdaj prej v preteklosti, povsem izpušča izobraževanje starejših, trdno verjamemo, da ni moč z vidika spustiti 25% prebivalstva brez škode za vso družbo in vse generacije. Če naj življenje naših prednamcev ima smisel, če naj bo trdno povezano z drugimi življenji, bodo starejši v hitro spreminjajoči se družbi potrebovali znanje, tako kot ga potrebujemo vsi drugi. Življenje se ne reducira zgolj na svojo ekonomsko plat, tako kot se družba ne reducira zgolj na gospodarstvo. Za blaginjo prebivalstva je potreben socialni razvoj, je potrebna kultura, je potrebna kulturna, etnična in druga identiteta. »Kultura je osnova naroda« je dejal delavec v filmu Metoda Pevca »Dom«.

Izobraževanje starejših ne more biti namenjeno zgolj odlaganju upokojitve in ponovni zaposlitvi starejših.

1. Raziskovalne metode in namen raziskave

V analizi potenciala za medgeneracijsko učenje smo uporabili kombinacijo metod. Podatke smo zbirali s pomočjo dveh anketnih vprašalnikov, vprašalnika za člane nevladnih organizacij ter za nevladne organizacije, ki izvajajo izobraževanje starejših ali se dotikajo področja dela z mladimi. Vprašanja smo razdelili v tri vsebinske sklope - splošno o medgeneracijskem sodelovanju, motivacija za medgeneracijsko sodelovanje in izkušnje z medgeneracijskim učenjem. Na anketna vprašalnika je odgovorilo 1041 vprašanih posameznikov ter 95 nevladnih organizacij. Analizo smo dopolnili s kvalitativnimi podatki, ki smo jih pridobili v treh delavnicah in vodenih diskusijskih skupinah v sklopu medgeneracijskih srečanj, ki so potekala od februarja do maja letos. V nadaljevanju izpostavljam najbolj relevantne podatke o učenem povezovanju generacij.

Postavili smo naslednji raziskovalni vprašanja:

- (1) Katere vsebine so in katere vsebine in metode niso najprimernejše za tovrstno učenje.*
- (2) Kako lahko najbolje izkoristimo potencial mladih in potencial starejših, njihovo izkustveno znanje in čas, ki ga imajo na razpolago.*

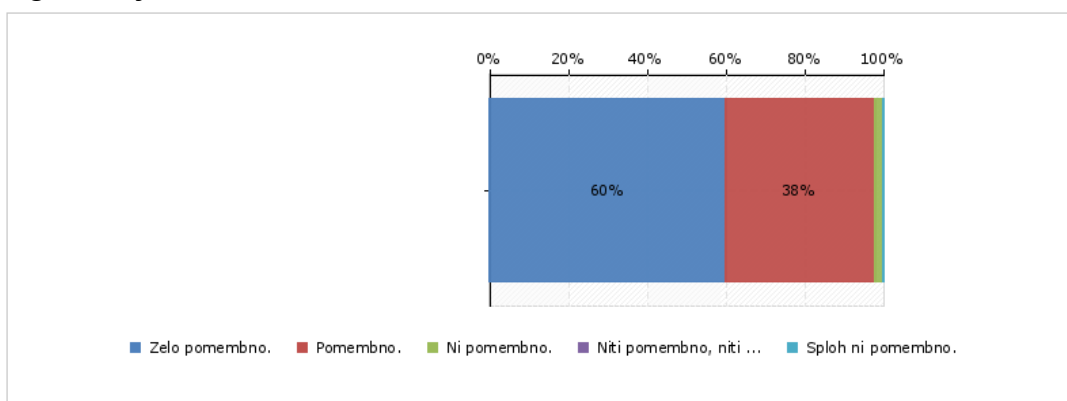
To so vprašanja, na katera poskušamo odgovoriti v nadaljevanju, ko predstavljamo *poglavitne rezultate analize potenciala za razvoj medgeneracijskega učenja v nevladnih organizacijah*. Zanimalo nas je, kako razmišljajo organizacije in posamezniki ter kakšne so njihove izkušnje, pa tudi ali v medgeneracijskem sodelovanju in učenju vidijo potencial ter ali bi ga bili pripravljeni izvajati in obiskovati.

Poglaviten namen analize je oblikovanje uporabnega modela medgeneracijskega sodelovanja, ki bo omogočal kontinuirane oblike medgeneracijskega prenosa znanja in bo primeren za nevladne organizacije v mrež. Namen pričujoče analize je podati splošne smernice razvoja in model medgeneracijskega učenja, ki bo učinkovit za organizacije, ki se povezujejo v mrežo.

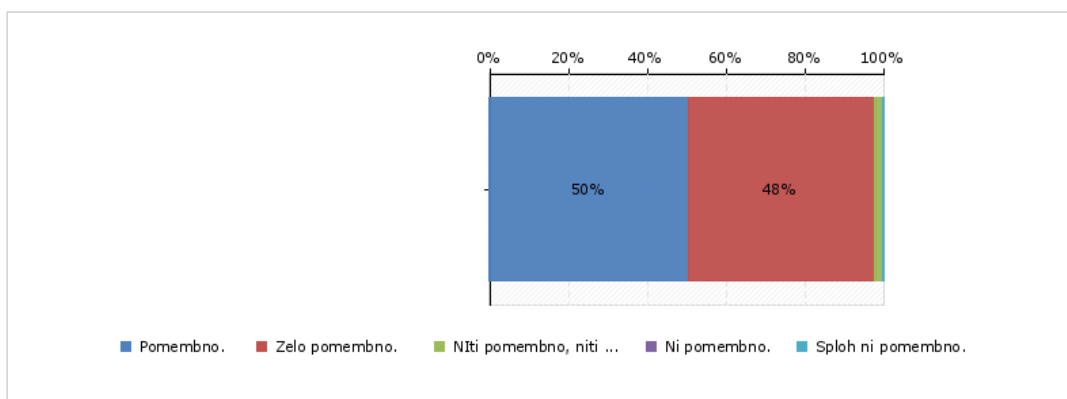
2. Splošno o medgeneracijskem sodelovanju

Rezultati vprašalnikov izkazujejo izjemno pozitiven odnos vprašanih do medgeneracijskega sodelovanja in učenja. Skoraj polovica anketiranih (48% posameznikov) in 60% organizacij je odgovorila, da je medgeneracijsko sodelovanje zelo pomembno in 50% posameznikov ter 38% organizacij, da je pomembno.

Kako pomembno je po vašem mnenju medgeneracijsko sodelovanje? (n = 95 organizacij)

Kako pomembno je po vašem mnenju medgeneracijsko sodelovanje? (n = 1041 uporabnikov)

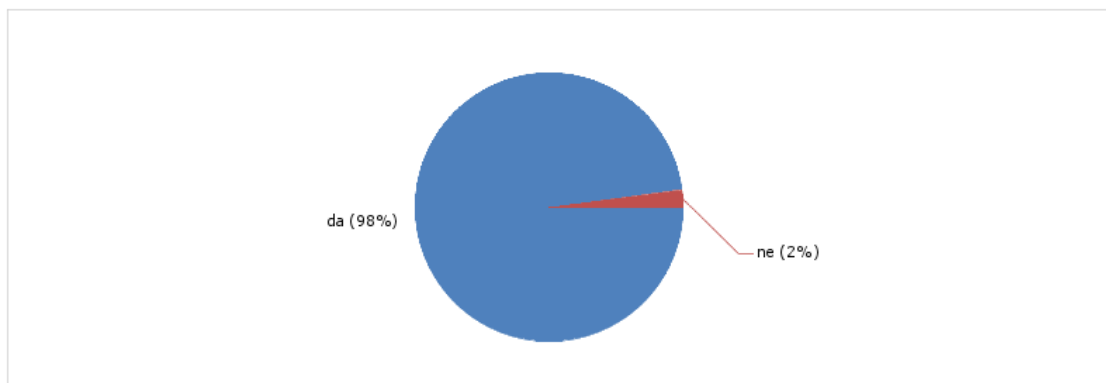

V večini se vprašani strinjajo ali popolnoma strinjajo s tem, da medgeneracijsko učenje veča stopnjo solidarnosti in povezanosti med generacijami, da se mladi lahko od starejših marsičesa naučijo in obratno. Nekoliko nižji je odstotek tistih (41% organizacij), ki se popolnoma strinjajo s tem, da ima medgeneracijsko učenje v Sloveniji potencial za razvoj.

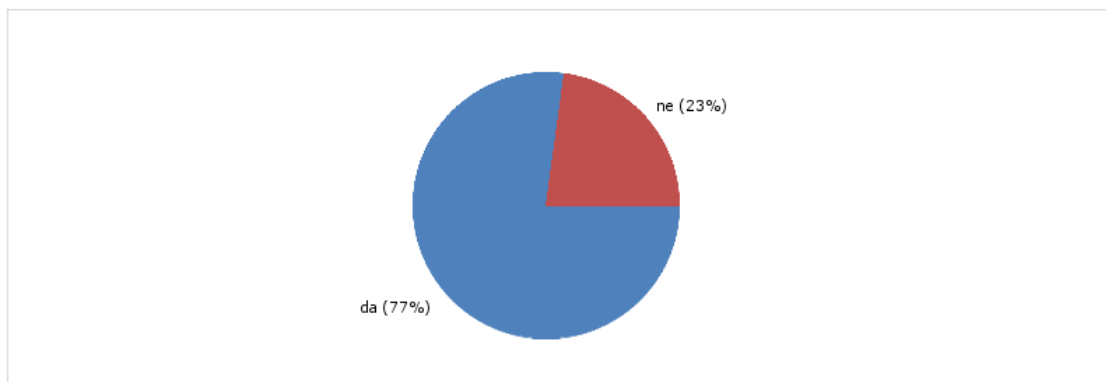
Vprašani pa se v večini ne strinjajo oziroma se niti ne strinjajo, niti se strinjajo s tem, da starejši in mlajši težko sodelujejo, ker so si preveč različni.

Tudi pri vprašanju o interesu za vključevanje v medgeneracijske dejavnosti je kar 98% organizacij odgovorilo, da je med njihovimi uporabniki interes za medgeneracijsko povezovanje in kar v 77% organizacij so že potekali medgeneracijski programi.

Ali menite, da je med uporabniki vaše organizacije interes za medgeneracijsko dejavnost? (n = 95 organizacij)

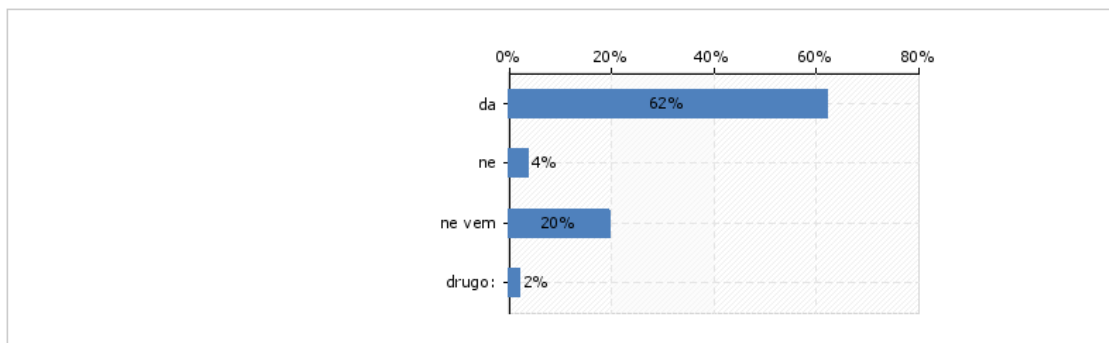

Ali v okviru vaše organizacije že izvajate kakršnokoli medgeneracijsko dejavnost? (n = 83 organizacij)

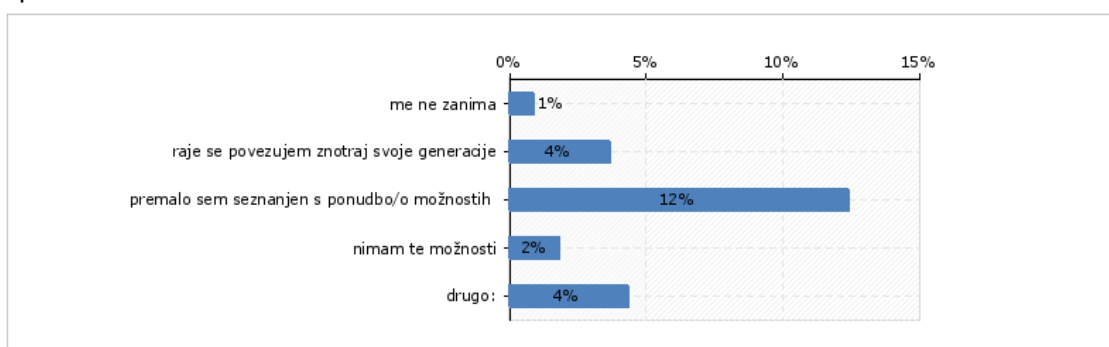

Namero po vključitvi v oblike medgeneracijskega učenja beležimo pri 62% posameznikov, ki so odgovorili, da bi se vključili in 20% jih ne ve, če bi se vključili. Kot poglavitni razlog ne-vključitve v medgeneracijsko sodelovanje je 12% posameznikov navedlo, da so premalo seznanjeni s ponudbo.

Ali bi se vključili v program medgeneracijskega učenja? (n = 1041 uporabnikov)

Prosimo označite razloge, zakaj se NE bi vključili v medgeneracijsko učenje. (n = 1041 uporabnikov)

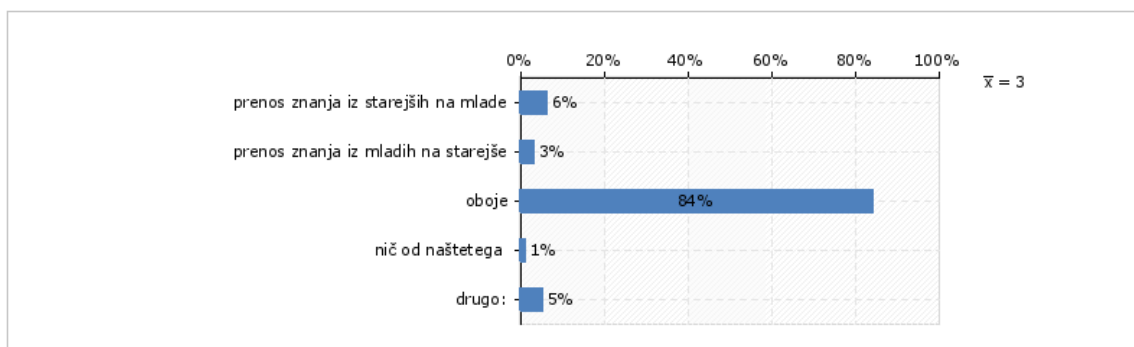

Večina vprašanih se strinja, da udeleženci z medgeneracijskim sodelovanjem pridobivajo znanje (58%), se spoprimejo s stereotipi in predsodki o drugih generacijah (46%), večina se popolnoma strinja, da na ta način širijo svoj socialni krog (53%) in bolje razumejo druge generacije (53%).

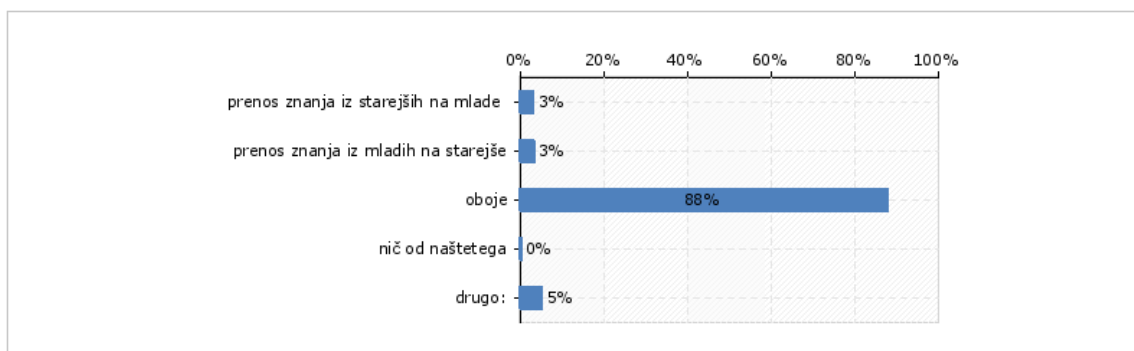
Ali bi znanje prejeli ali predajali?

Velika večina anketiranih (88% posameznikov in 84% organizacij) je mnenja, da je pri medgeneracijskem sodelovanju pomemben prenos znanja tako s starejših na mlade kot s mladih na starejše.

Kaj se vam zdi najbolj pomembno pri medgeneracijskem sodelovanju? (n = 95 organizacij)

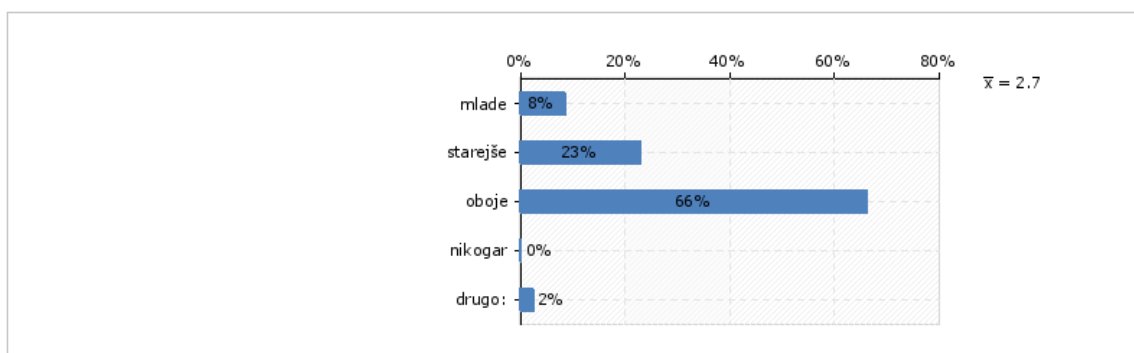

Kaj se vam zdi najbolj pomembno pri medgeneracijskem sodelovanju? (n = 1041 uporabnikov)

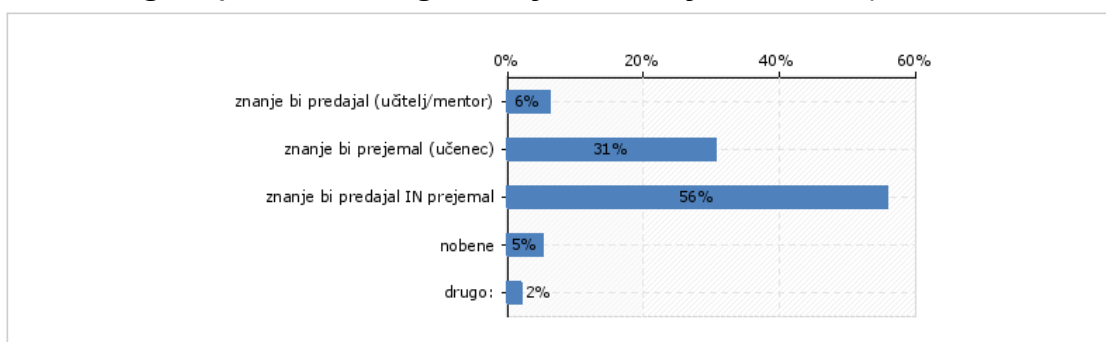
Večina organizacij (66%) je mnenja, da je medgeneracijsko učenje zanimivo za starejše in mlajše, le 23% organizacij meni, da je zanimivo samo za starejše in 8% zgolj za mlade.

Medgeneracijsko učenje bi bilo v vaši organizaciji zanimivo predvsem za ... (n = 83 organizacij)

Več kot polovica vprašanih posameznikov (56%) bi znanje predajala in prejerala, 31% bi znanje zgolj prejemale in le 6% bi znanje zgolj predajali.

Katero vlogo bi prevzeli v medgeneracijskem učenju? (n = 907 uporabnikov)

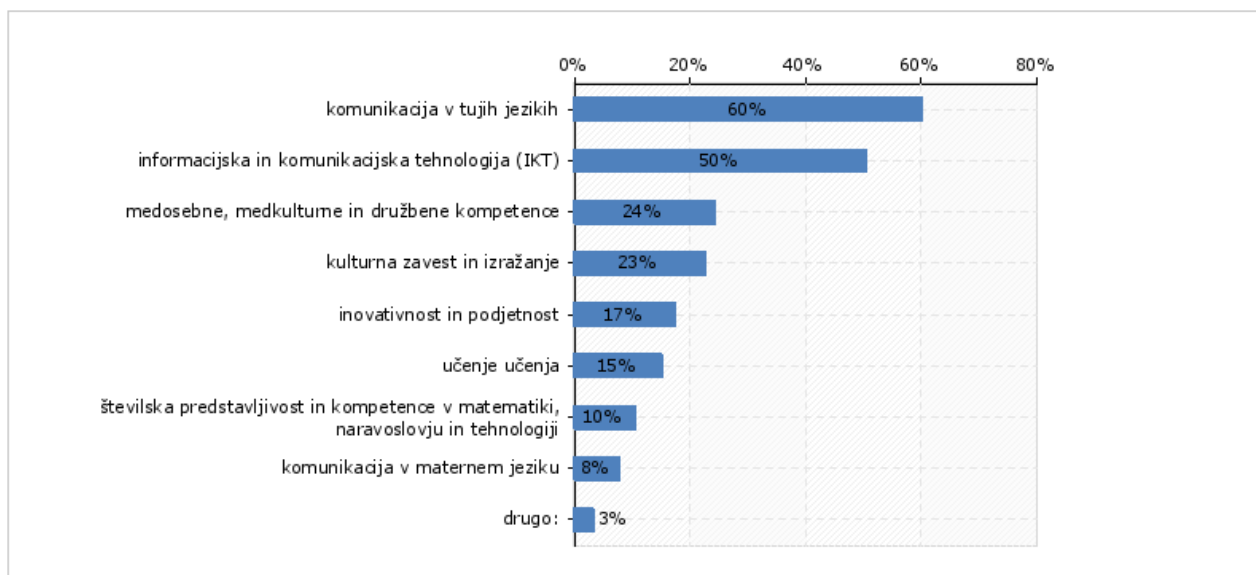
3. Področja medgeneracijskega sodelovanja

O širšem pomenu različnih področij medgeneracijskega sodelovanja in interesu zanje so razmišljale organizacije, ko so kot zelo pomembna področja medgeneracijskega sodelovanja ocenile socialo in skrb za druge (54%), komunikacijske veščine in medsebojne odnose (53%) ter IKT (51%). Največji delež posameznikov je v istem vprašanju odgovarjal, da bi verjetno medgeneracijsko sodelovali na področju sociale in skrbi za druge (48%), komunikacijskih veščin in medsebojnih odnosov (45%), prstočasnih aktivnosti ter druženja (45%) in učenja tujih jezikov (44%) ter področja kulture in umetnosti (44%).

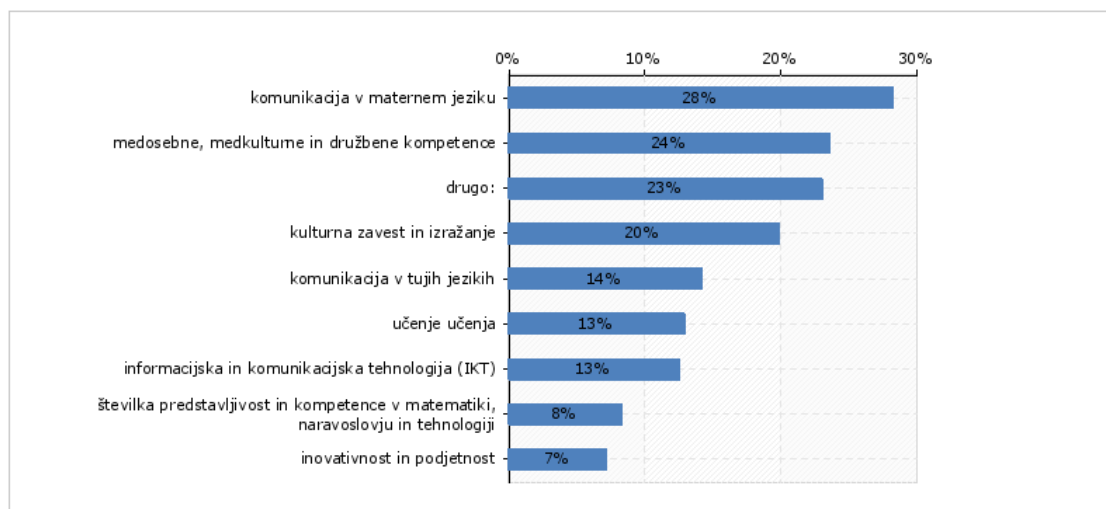
3.1. Področje ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje

Naslednji odgovori ponujajo še nekoliko natančnejši vpogled v vsebine medgeneracijskega učenja. Vprašani so odgovarjali na področju katerih kompetenc bi potrebovali dodatno znanje, in ali bi bili svoje znanje in izkušnje pripravljene predajati drugim. Večina vprašanih je odgovorila, da bi dodatno znanje in izkušnje potrebovali s področja komunikacije v tujih jezikih (60%) in IKT (50%). Najbolj uspešno bi večina vprašanih predajala znanje s področja komunikacije v maternem jeziku (28%) ter področja medsebojnih, medkulturnih in družbenih kompetenc (24%).

Na področju katerih kompetenc bi potrebovali več znanja in spretnosti? (n = 907 uporabnikov) Možnih je več odgovorov

Na področju katerih kompetenc bi bili pripravljeni predajati svoje znanje in izkušnje? (n = 907) Možnih je več odgovorov

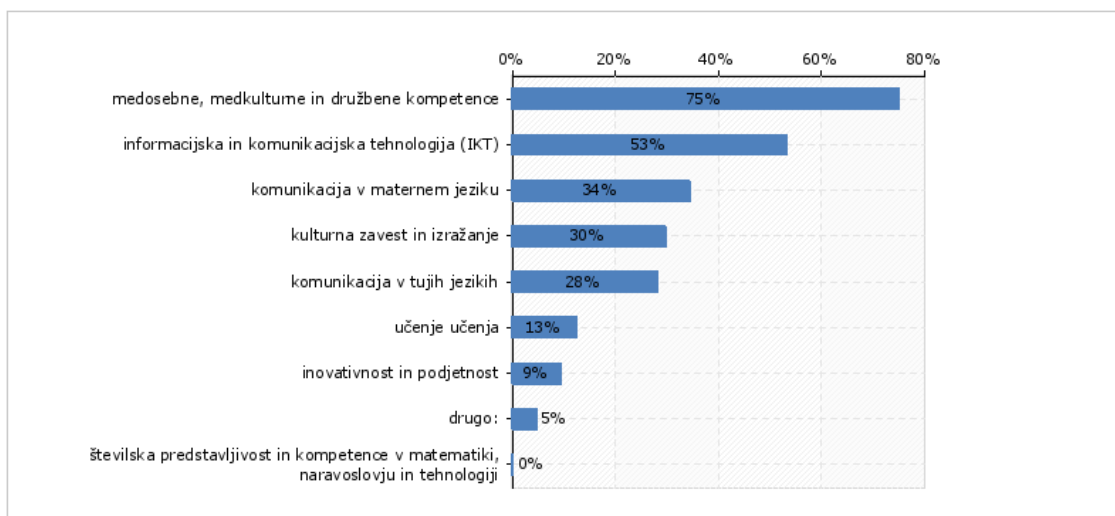

Ključna kompetenca IKT vključuje digitalno pismenost, varno in kritično uporabo informacijske tehnologije ter znanje za uporabo računalnikov, za iskanje, ocenjevanje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v socialnih omrežjih na svetovnem spletu. Medsebojne, medkulturne in družbene kompetence so socialne in državljanske kompetence, ki posameznikom, omogočajo učinkovito in konstruktivno sodelovanje v družbenem in poklicnem življenju, zlasti v vse bolj raznovrstnih okoljih, ter reševanje morebitnih sporov. Državljska kompetenca posameznike usposablja za polno udeležbo v državljanskem življenju na podlagi socialnih in političnih konceptov in struktur ter zaveze za dejavno in demokratično delovanje.

64 organizacij, ki medgeneracijsko učenje že izvajajo, v največji meri krepí medsebojne, medkulturne in družbene kompetence (75%), kompetence s področja IKT (53%) in komunikacije v materinem jeziku (34%)

Katere kompetence krepite z medgeneracijskim učenjem? (n = 64 organizacij)

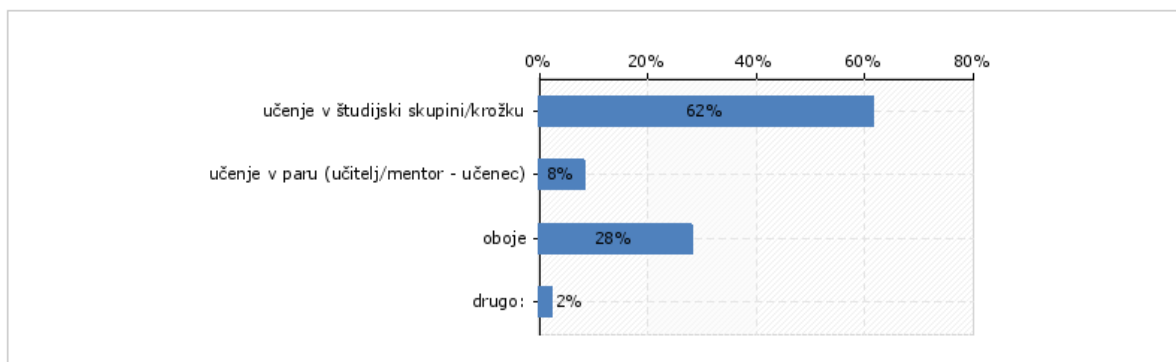
Možnih je več odgovorov

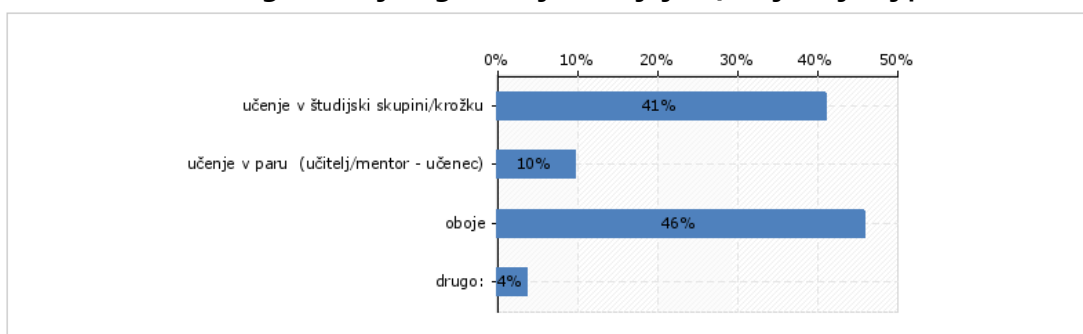
3.2. Oblika in trajanje medgeneracijskega učenja

Večina vprašanih (62%) bi se najraje učila skupaj z drugo generacijo v študijski skupini ali krožku, medtem ko večina organizacij (46%) odgovarja, da je najbolj primerna oblika medgeneracijskega učenja tako študijska skupina kot učenje v paru. Verjetno je razlog za tako visok delež pri posameznikih v prid študijske skupine ali študijskega krožka, ker je to najbolj pogosta metoda učenja na UTŽO.

V kakšno obliko medgeneracijskega učenja bi se najraje vključili? (n = 907 uporabnikov)

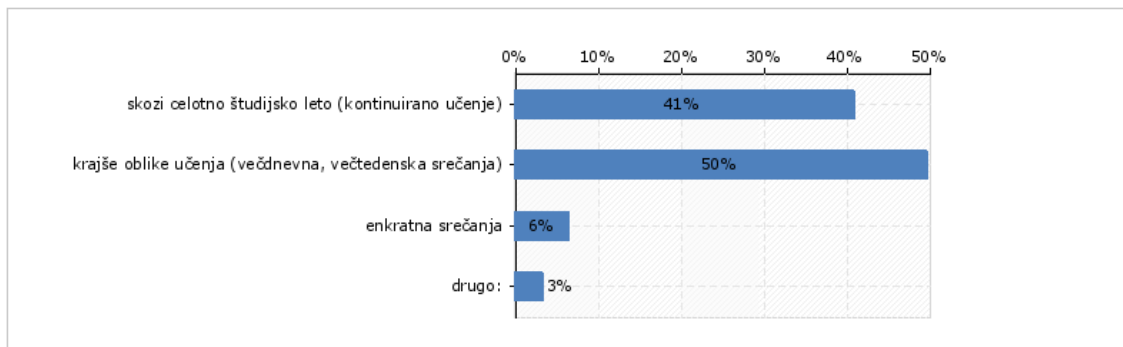

Kakšna oblika medgeneracijskega učenja ocenjujete, da je najbolj primerna? (n = 83)

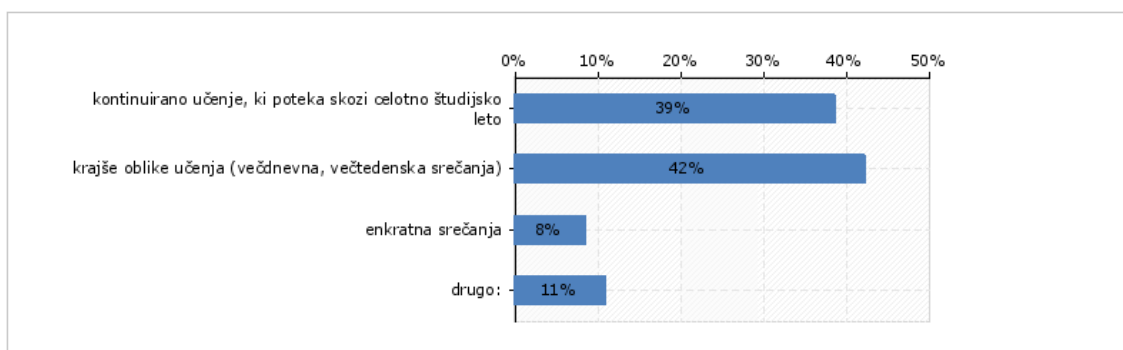

Največ vprašanih (50%) bi se vključilo v večdnevna ali večtedenska srečanja. Podobnega mnenja so tudi organizacije, ki v 42% menijo, da je to najbolj primerna dolžina trajanja učenja, sledi ji s 41% učenje skozi vse študijsko leto.

V kako dolge programe medgeneracijskega učenja bi se vključili? (n = 907 uporabnikov)

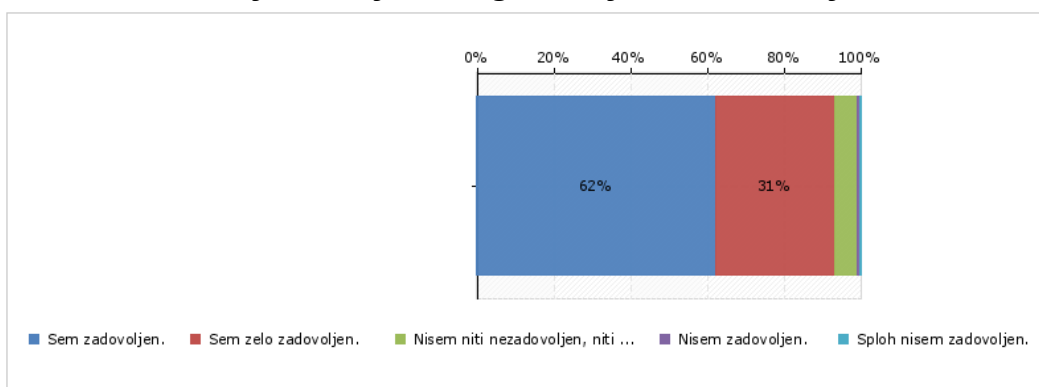
Kako dolgo naj po vašem mnenju trajajo medgeneracijski programi? (n = 83 organizacij)

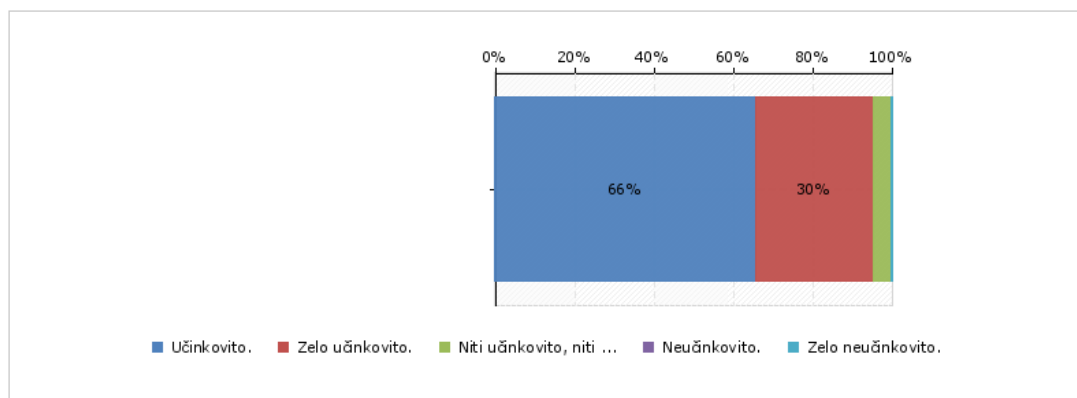
3.3. Izkušnje

Nekaj manj kot polovica vprašanih (41%) je medgeneracijske programe že obiskovala. S svojo izkušnjo je zadovoljnih 62% vprašanih in zelo zadovoljnih 31% vprašanih. Tudi pri organizacijah so odgovori podobni, 66% jih je ocenilo, da je bilo medgeneracijsko učenje učinkovito in da je doseglo cilje, 30% pa je ocenilo, da je bilo zelo učinkovito.

Kako bi ocenili svojo izkušnjo z medgeneracijskim sodelovanjem? (n = 352)

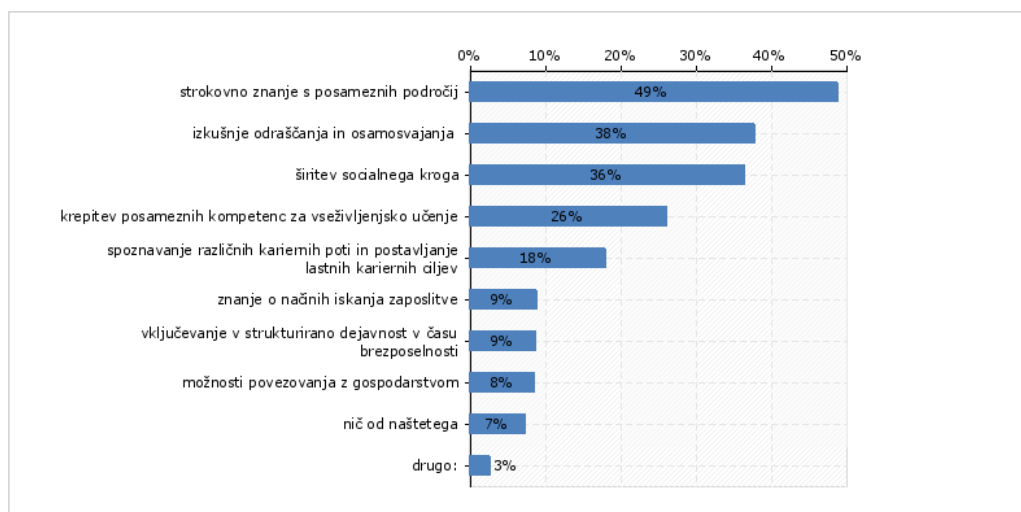
Kako ocenjujete učinkovitost izvedenega medgeneracijskega učenja? (n = 64 organizacij)

4. Potencial za medgeneracijsko učenje

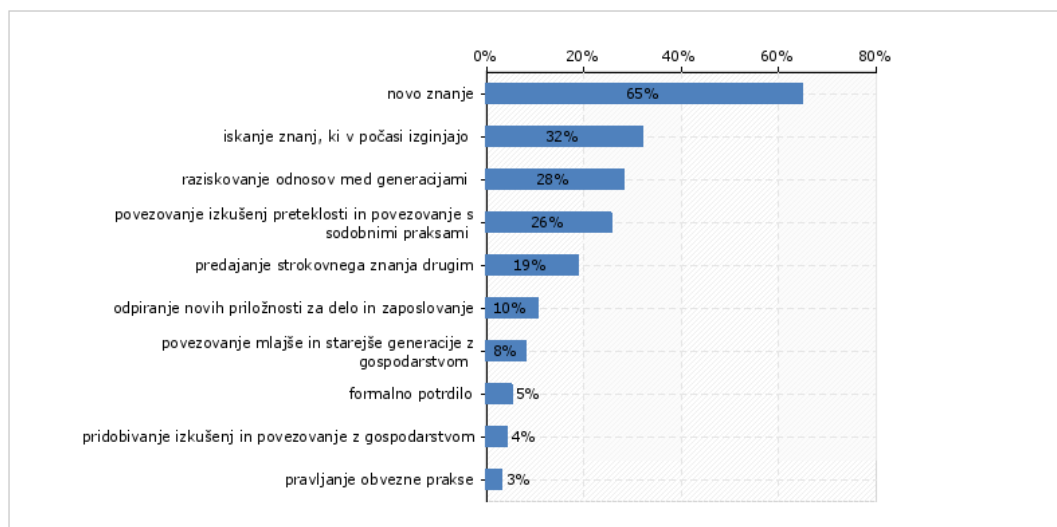
Večina vprašanih je mnenja, da pri medgeneracijskem učenju starejši lahko mladim ponudijo strokovno znanje s posameznih področij (49%), izkušnje odraščanja in osamosvajanja (38%) in širitev socialnega kroga (36%).

Pri medgeneracijskem učenju mladi potrebujemo/starejši lahko ponudimo ... (n = 907 uporabnikov) Možnih je več odgovorov

Poglavitna motivacija za medgeneracijsko povezovanje je za vprašane pridobivanje novega znanja (65%), iskanje znanja, ki počasi izginja, (32%), raziskovanje odnosov med generacijami (28%) ter povezovanje izkušenj preteklosti in povezovanje s sodobnimi praksami (26%).

Kaj bi vas dodatno motiviralo za vključitev v medgeneracijsko učenje? (n = 907 uporabnikov) Možnih je več odgovorov

Kljub številnim pomislekom glede uspešnosti pridobivanja mladih, nas je presenetil tudi odgovor 52-ih organizacij, ki ocenjujejo, da bi se mladi vključevali v medgeneracijsko učenje. Na potencial kaže tudi odgovor 51-ih organizacij (54%), ki so ocenile, da so med njimi upokojeni starejši strokovnjaki, ki bi bili svoje znanje in izkušnje pripravljene prenašati na mlade.

4. Ugotovitve

Analiza podatkov, ki smo jih zbrali z vprašalnikoma ter diskusijskimi skupinami na medgeneracijskih dogodkih, je pokazala izjemen interes organizacij in posameznikov za vključevanje v medgeneracijske dejavnosti. Kar 93 anketiranih organizacij (98%) je mnenja, da je med njihovimi uporabniki interes za tovrstno povezovanje, v 77% organizacijah so že potekali medgeneracijski programi in 647 (62%) vprašanih je odgovorilo, da bi se želeli vključiti v medgeneracijsko učenje.

Velika večina anketiranih je mnenja, da je pri medgeneracijskem sodelovanju pomemben prenos znanja tako s starejših na mlade kot z mladih na starejše. Več kot polovica vprašanih (56%) bi bila znanje pripravljena predajati in bi ga želela prejemati. Prav gotovo odgovori kažejo na to, da vprašani vidijo medgeneracijsko učenje kot vzajemen proces, v katerem dajemo in prejemamo in proces, v katerem sta mentor in mentoriranec izmenjujoči se vlogi. Odgovori kažejo na veliko mero motivacije za učenje, predvsem starejše populacije vključene v mrežo Slovenska UTŽO. Tudi na vprašanje, kaj bi anketirance najbolj motiviralo za medgeneracijsko povezovanje, je večina odgovorila pridobivanje novega znanja in raziskovanje odnosov med generacijami.

Analiza za najbolj ustrezno obliko medgeneracijskega sodelovanja izpostavlja krajše oblike učenja v študijski skupini ali krožku. Večina vprašanih (62%) bi se želela, podobno kot to poteka na UTŽO, učiti v skupini in se za razliko od prakse na UTŽO, ne bi vključevala v programe medgeneracijskega učenja, ki potekajo kontinuirano skozi celotno študijsko leto. Predvidevamo večdnevna ali večtedenska srečanja na različne izbrane tematike. Za polovico vprašanih, ki je medgeneracijski program že obiskovala, je bila dejavnost plačljiva in za polovico brezplačna. Preseneča nas odgovor polovice vprašanih, da bi bili za medgeneracijsko učenje morda pripravljeni plačati.

Večina vprašanih je odgovorila, da bi dodatno znanje in izkušnje potrebovali s področja komunikacije v tujih jezikih (60%) in IKT (50%) ter bi najbolj uspešno predajali znanje s področja sporazumevanja v materinem jeziku (28%) in družbene ter državljanske kompetence (24%). Glede na različne odgovore lahko povzamemo, da so v ospredju zanimanja pri medgeneracijskem učenju naslednje kompetence za vseživljenjsko učenje: kompetence s področja IKT, družbene in državljanske kompetence ter komunikacija v maternem in tujih jezikih.

Večina vprašanih je mnenja, da starejši lahko mladim ponudijo strokovno znanje s posameznih področij (49% vprašanih posameznikov), izkušnje odraščanja in osamosvajanja (38%) in širitev socialnega kroga (36%). Na potencial tovrstnega povezovanja kažejo tudi odgovori 51-ih organizacij (54%), ki so ocenile, da so med njimi upokojeni starejši strokovnjaki, ki bi bili svoje znanje in izkušnje pripravljene prenašati na mlade. Zavedamo se

potenciala, ki ga imajo naši starejši študenti, predvsem strokovnega znanja s področij, na katerih so delovali še v času, ko so bili poklicno aktivni. Ob pogovorih s predstavniki različnih generacij se je pojavljalo vprašanje, kako mlade motivirati za tovrstno učenje. Pozitivno nas je presenetilo mnenje 52-ih organizacij, ki ocenjujejo, da bi se mladi vključevali v medgeneracijsko učenje.

Analiza je potrdila in še dodatno okrepila mnenje, da je potrebno populaciji, ki jo povezuje Slovenska UTŽO, ponuditi ustrezne organizacijske oblike medgeneracijskega povezovanja in učenja in izkoristiti potencial starejših. V prihodnosti želimo vzpostaviti model medgeneracijskega učenja, ki bi ga lahko aplicirali na celotno mrežo Slovenske UTŽO in tako ponudili možnost za sistemsko medgeneracijsko sodelovanje in učenje po celotnem območju mreže. Sistemski pristop bi omogočil tudi ohranjanje kakovosti ponujene storitve, sprotno spremljanje stanja ter morebitno spremembo programov glede na odzive uporabnikov. Verjamemo, da je zastavljeno mogoče izpeljati v stabilnem okolju, ob stalni animaciji in stalnih dejavnostih, v »medgeneracijskih praksah«, ki jih UTŽO lahko ponudijo in razvijajo. Za razvoj kvalitetnih in trajnostnih modelov pa so potrebni ustrezni viri financiranja.

Slovenska UTŽO je nastala s skupnim delom, medgeneracijskim sodelovanjem mladih študentov andragogike, srednje starih strokovnjakov in najstarejših, strokovnjakov in študentov UTŽO, zato verjamemo, da bo prav tako steklo tudi načrtovanje medgeneracijskih aktivnosti v prihodnje.

Zaključek

Slovenska UTŽO ima 32 let dolgo tradicijo na področju izobraževanja starejših. Tudi tradicionalno medgeneracijsko učenje zraste iz izobraževanja starejših, tudi v primeru Slovenske UTŽO. Raziskava je pokazala izjemen potencial za medgeneracijske prakse in učenje, pripravljenost vseh generacij, zanimivo pa je, da si starejše generacije ne želijo, da bi bilo takšno izobraževanje trajno. Verjetno čutijo, da ne bi prišli do izraza tako kot pridejo do izraza v krogu vrstnikov. Programske vsebine morajo biti skupne vsem generacijam.

Literatura in viri

Anon (2006). *Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. Evropski Referenčni Okvir.* Priloga Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje, ki je bilo objavljeno v Uradnem listu Evropske unije 30. decembra 2006/L394.

Chauvel, L. (2002). *Le Destin des générations, structures sociales et cohortes en France au XXe siècle* Paris: Presses universitaires de France.

Findeisen, D. Social commitment of adult education and its role in ensuring a better access to adult education, in: *Equality-Inequality of Adult education Opportunities in Europe*, IIZDVV, Bonn, 2002, pp.97-104.

Findeisen, D. (2012). *Theory and Practice of Volunteering at Third Age University in Ljubljana.* Ljubljana: Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje.

Hozjan, T. (2009). *Aktualne dejavnosti na področju medgeneracijskega sodelovanja v Sloveniji.* V: Andragoška spoznanja: L. 16, Št. 4. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kump, S. (2008). *Nova paradigma medgeneracijskega učenja.* V: Andragoška spoznanja, Vol. 14, No. ¾ : 62 – 74.

Krajnc, A. et all (1993). *Kako smo snovali slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje* (Engl. How we establiseshd Slovenian Third Age University). Ljubljana: Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje.

Krajnc, A. Ličen, N. (2002). *Adult education in Slovenia*, Bonn: IZZ/DVV.

Ličen, N. (2006). *Uvod v izobraževanje odraslih: izobraževanje odraslih med moderno in postmoderno.* Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.

Mannhein, K.(1990). *Le problème des générations.* Paris: Armand Colin.

Mijoč, N. et all (1996). *Študijski krožki*, Ljubljana: ACS.

Mirčeva, J. Ramovš, J. (ur.). *Kakovostna starost*, Institut Antona Trstenjaka, Ljubljana

Rusi Zagožen (2001). *Živeti s staranjem in smrtjo: priročnik za voditelje skupin starih za samopomoč.* Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Šantej,A.(2002). *The Third Age University of Slovenia.*

Metka Rečnik (ed.): *Education of the Elderly*, International Seminar. Ljubljana: ACS pp.117-120.

Ule, M. (2008). *Za vedno mladi?: socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.